

© Relja Ferusic

Sarajevo és una ciutat especial. És especial pel seu context històric, frontera permanent entre l'est i l'oest. És especial pel seu context cultural, una barreja de cultures i ètnies resultat de la seva història. És especial pel seu context polític, capital d'un estat fragmentat, amb un govern tripartit i presidència rotatòria, que ha esdevingut paradigma de la inoperància política. És especial pel seu context econòmic, capital d'un país on la crisi econòmica no és una crisi, sinó el seu estat habitual. És especial per la seva gent, ciutadans que, amb tots aquests contrastos, sempre miren cap al futur, amb optimisme i creativitat.

Per tant, és normal que sigui una ciutat especial també en el pla artístic. Sarajevo és una de les ciutats europees que allotja discretament una de les millors col·leccions d'art contemporani del sud-est europeu, i com gairebé totes les capitals europees, disposa d'un museu d'art contemporani signat per un arquitecte de renom.

Però, a la Sarajevo dels contrastos i de les situacions més inversemblants, les coses no podien ser tan senzilles! Es tracta d'una col·lecció oculta, exhibida en un museu inexistent.

El Museu d'Art Contemporani de Sarajevo i la col·lecció d'art Ars Aevi (www.arsaevi.org ^[1]) van néixer arrel de la iniciativa d'una sèrie d'intel·lectuals de la ciutat que varen impulsar el projecte durant i després del setge que la ciutat va patir durant la guerra de Bòsnia i Hercegovina. La idea generadora era molt intel·ligent i poètica: construir una col·lecció d'art contemporani durant una guerra, donar valor a la creació davant la destrucció, no enyorar el passat, ni plorar el present, sinó mirar el futur amb esperança, i aprofitar la rellevància mediàtica de la ciutat en aquell moment per aconseguir fer realitat el projecte. La ciutat necessitava un projecte que transportés a la seva gent mes enllà de la devastació immediata de la guerra, i mostrés que hi havia llum en un futur encara ple d'incertesa.

El projecte ràpidament va obtenir el suport necessari de les institucions municipals, estatals i internacionals. Artistes locals i d'arreu del món van ser convidats a contribuir amb les seves obres a crear una col·lecció que seria la llavor del nou Museu d'Art Contemporani de Sarajevo. La resposta va ser tot un èxit. El primer artista que va donar una obra seva a la incipient col·lecció va ser Michelangelo Pistoletto, al qual van seguir altres artistes de renom com Anish Kapoor, Juan Muñoz, Jannis Kounellis, Bizhan Bassjri, Joseph Beuys, Daniel Buren, Ilia Kabakov, Bill Viola, Braco Dimitrijevi?, Nebojsa Seric Shoba, entre altres, que van aportar a la col·lecció les seves obres, unes 130 a dia d'avui, moltes d'elles donacions dels mateixos autors o d'altres centres d'art contemporani d'arreu del món.

El projecte, liderat amb entusiasme per Enver Hadžiomerspahi? va anar ampliant la col·lecció, i aquesta va viatjar i va ser exhibida a diferents ciutats europees. Al 1994 es va inaugurar l'exhibició al Centre d'Art contemporani "Spazio Urbano" a Milà. Posteriorment la col·lecció va ser exhibida a Prato (1996), Ljubljana (1996), Venècia (1997), Viena (1999), Bolognano (2003), Istanbul (2007), o Podgorica (2012), entre altres ciutats.

Una part important del projecte va ser el complex arquitectònic que havia d'acollir la col·lecció que serviria com a revulsiu pel futur desenvolupament del Museu d'Art Contemporani de Sarajevo. El projecte arquitectònic va ser signat i donat a la ciutat, per l'arquitecte italià Renzo Piano l'any 1992. El projecte constava d'una passera de vianants sobre el riu Miljacka (únic element construït), l'edifici del museu i l'arregament dels espais urbans contigus.

El nou complex estaria situat a continuació de l'edifici de l'antic Museu de la Revolució (avui en dia Museu d'Història), un magnífic exemple de l'arquitectura moderna de la ciutat. El projecte complet del Museu d'Art Contemporani de Sarajevo, va ser presentat a la Biennale de Venècia de 2013, juntament amb l'exposició "Ars Aevi in Progress" al museu Pecci de Prato.

És innegable que la història d'Ars Aevi té un punt de surrealisme i optimisme únics. Segurament és un dels pocs casos al món on la solidaritat internacional, amb una societat que ha patit el setge i la guerra, es va canalitzar a través de l'art, convertint l'art en un bé de primera necessitat! Un magnífic homenatge a l'art!

Però, és l'art realment un bé de primera necessitat? És mereixedor de grans inversions públiques, per davant d'altres necessitats bàsiques, que encara avui en dia, manquen a la ciutat de Sarajevo? No tinc la resposta, però el fet és que a dia d'avui, 25 anys després de

l'inici del projecte, la col·lecció Ars Aevi continua sense estar exhibida al Museu d'Art Contemporani de Sarajevo, que segueix sense estar construït. Per falta de mitjans i voluntat política la col·lecció es troba dipositada avui en un íntim soterrani a l'antic centre esportiu Skenderija, la major part del temps inaccessible al públic.

Fa uns anys, justament en aquell moment d'efervescència prèvia a la Biennale de Venècia de 2013, se'm va brindar l'oportunitat de visitar la col·lecció al seu dipòsit, de la mà de Senka Ibrisimbegovic, professora a la Escola d'Arquitectura de la Universitat de Sarajevo, i membre de l'equip organitzador de l'exposició de Bòsnia i Hercegovina a la Biennale.

Al dipòsit s'accedeix per una porta discreta, des de la plaça de Skenderija, un gran espai urbà franquejat per edificis brutalistes de formigó vist, romanents arquitectònics de l'època socialista de l'ex-Iugoslàvia. La plaça és gran, els edificis són imponents, la porta és massa petita. És una porta oculta com la col·lecció. Però era normal, estava accedint, quasi de forma clandestina?, a un dipòsit d'art tancat, i no a un museu. Un cop dins, em va sorprendre, l'atmosfera era càlida, l'espai el definien el formigó i els taulers de fusta d'encenalls orientats, no era un espai ni gran ni petit, era d'escala humana. Fa uns anys el dipòsit va ser adaptat per poder albergar i exhibir de forma provisional la col·lecció. Una intervenció discreta, però molt encertada, signada per l'arquitecte local Amir Vuk. Un espai, avui en dia tancat al públic per manca de mitjans econòmics pel seu manteniment.

Com tot el que rodeja aquesta col·lecció, l'exposició provisional també és especial. Les obres d'art es troben dins de les mateixes caixes de transport, sobre els palets de fusta o dins de caixes mig obertes. La "figura penjada" de Juan Muñoz, segurament que pel fet d'exposar-se penjada, ha gaudit de més sort i ens rep amb més presència. Vaig tenir la sensació d'haver entrat en un lloc on no havia de poder entrar, a mig camí entre un dipòsit d'art i un museu tancat. Grans obres d'art mig emmagatzemades, mig exposades, esperant un futur museu per ser exhibides en tot el seu esplendor. Caminant a la penombra entre caixes i caixes d'obres d'art que a excepció d'ocasions puntuals no han arribat a veure la llum pública. En un moment donat, al costat d'una de les caixes, la meua guia improvisada va parar i mostrant una caixa de fusta va dir: "aquí tenim l'Anish Kapoor?". I amb un gest ràpid va obrir la tapa de la caixa, i efectivament dins es podia veure el blau profund de la seva obra sense títol, del 1996.

Des de llavors, moltes associacions d'artistes, arquitectes i la societat civil en general van reclamar i protestar exigint la reactivació del projecte del Museu d'Art Contemporani de Sarajevo, perquè d'una vegada per totes pugui acollir la col·lecció Ars Aevi. Però, el context social, econòmic i polític al país, lamentablement, no prioritza aquesta inversió. Més greu encara, la col·lecció ja fa temps que no es pot visitar, no està oberta al públic ni en tan sols en el seu dipòsit provisional, que va camí de convertir-se en el seu cementiri definitiu. De moment resta oculta dins del seu semi-soterrani, mentre que a la cota zero del mateix complex, s'expandeixen noves zones comercials. Hi ha una efervescència d'inversió privada, comerç i oci a la cota carrer, completament aliena al tresor que descansa sota la plaça en vies de l'oblit.

Una col·lecció oculta, que resta a l'espera de ser exhibida i compartida de la mà d'una arquitectura que no acaba d'arribar, dins d'un context social, polític i cultural complex, i que corre el risc de convertir-se en una col·lecció oblidada.

Relja Ferusic Manusev, Arquitecte. Corresponsal del COAC a Sarajevo, Bòsnia- Hercegovina

[2]

Tornar

[3]

Copyright@ Col·legi d'Arquitectes de Catalunya : <https://www.arquitectes.cat/es/node/10783>

Links:

[1] <http://www.arsaevi.org/>

[2] <https://www.arquitectes.cat/es/printpdf/printpdf/10783>

[3] <https://www.arquitectes.cat/es/javascript%3Ahistory.back%281%29>